

Особо следует подчеркнуть, что память народа ещё хранит традиции и обычаи, ушедшие в прошлое, поэтому чрезвычайно важно успеть изучить эти элементы духовной и материальной культуры народа и передать другим поколениям.

ЛИТЕРАТУРА

1. Баранов Д.А., Баранова О.Г., Мадлевская Е.Л. Русская изба. Иллюстрированная энциклопедия.– СПб., 1999.
2. Беловинский Л.В. Российский историко-бытовой словарь. – М., 1999.
3. Быстрова Е.А. Диалог культур на уроках русского языка. – М., 2007.
4. Львова С.И. Словообразование – занимательно о серьезном: Практические занятия для учащихся 8 – 11 классов. – М., 2006.
5. Щерба Л. В. Языковая система и речевая деятельность. – Л., 1974.

Т. В. Рябуха, Н. О. Гостищева
*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького*

ПРОБЛЕМА МІЖКУЛЬТУРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Світова глобалізація призвела до бурхливого зростання контактів у всіх сферах нашого життя на міжкультурному рівні. Комунікація з представниками інших культур стала частиною нашої повсякденності.

Відповідним чином змінилося соціальне замовлення суспільства і в області навчання іноземних мов. Раніше основною метою навчання іноземних мов виступало практичне опанування мовою іншого народу, при цьому країнознавчий аспект був представлений в підручниках безсистемно та фрагментарно.

Прискорений розвиток міжнародних контактів та зв'язків в політичній, економічній, культурній та інших сферах життя поставило перед системою освіти завдання розвитку особистості, здатної брати участь в міжкультурній комунікації. При цьому актуальним став комплексний (системний) підхід до навчання іноземних мов, що забезпечує підготовку студентів до професійного та особистісного спілкування з представниками країн, які мають інші соціокультурні традиції.

Відмінності в мовах, традиціях, нормах, світовідчуттях є одночасно і величезною цінністю кожної культури, і головною перешкодою для взаємодії. Очевидно, що ефективна міжкультурна комунікація не може виникнути сама собою, нею необхідно цілеспрямовано опанувати. У зв'язку з цим, на заняттях з іноземної мови зростає необхідність навчання культури, як невід'ємної частини особистісно-орієнтованої освіти, націленої на новий ідеал освіченої людини – «людини культури».

Основу сучасних підходів до викладання іноземних мов складає концепція «мовної особистості» та комунікативно-діяльнісне ставлення до навчання, згідно з якими в центрі педагогічної діяльності знаходиться той, хто навчається, формування його культурологічної компетентності засобами іноземної мови. Ю. Караулов визначає «мовну особистість» як сукупність здібностей і характеристик людини, обумовлюючих створення і сприйняття нею мовних творів (текстів), які розрізняються:

- мірою структурно-мовної складності;
- глибиною і точністю відображення дійсності;
- певною цільовою спрямованістю [3].

Крім того, Ю. Караулов вказує на три основні рівні володіння мовою, які визначають модель навчання:

- вербально-семантичний рівень нейтралізації мовної особистості;
- тезаурусний рівень, що відображає картину світу та духовних цінностей людини, які визначаються національно-культурними традиціями і пануючою в суспільстві ідеологією;

- мотиваційно-прагматичний рівень, що включає стійкі комунікативні потреби і комунікативні межі, які породжуються цілями і мотивами.

Вербально-семантичний рівень є передумовою формування мовної компетентності, він містить знання про систему мови і уміння користуватися нею.

Мотиваційно-прагматичний рівень містить мовленнєву діяльність, комунікативну компетентність, що передбачає опанування різними видами мовленнєвої діяльності, культуру мовленнєвої поведінки.

Тезаурусний рівень позначається в загальній характеристиці освітньої області як освітньо-виховне значення мови, яка є засобом залучення до національної культури народу [3].

Таким чином, рівні «мовної особистості» визначають основні цілі навчання мови, як розвиток не лише уміння користуватися іншомовною технікою, але і забезпечення того, хто навчається, широкою позамовною інформацією, без якої неможливе взаєморозуміння на міжкультурному рівні.

Тому важко переоцінити роль іноземної мови, володіння якою розширює можливості спілкування на міжкультурному рівні. Звичайно ж, «чим більшою кількістю мов володіє кожен потенційний учасник процесу міжкультурного спілкування, тим легше відбувається його інтеграція в інтернаціональне співтовариство, ... тим простіше здійснюється кооперація на світовому ринку праці і тим вище його шанс для здобуття гідного місця в житті» [2].

Але знати, що говорить інша людина і розуміти її – не одне і те ж. Технічна відсутність мовного бар'єру не є достатньою передумовою для подолання бар'єру культурного. Вона не призводить автоматично до володіння стратегіями і навичками, необхідними для подолання цього бар'єру. Тому навчання іноземної мови в контексті культури є однією з важливих і актуальних проблем сьогодення.

Безперечно, що метою навчання іноземних мов вже не може бути передача лінгвістичних знань, умінь і навичок, і навіть не енциклопедичне освоєння країнознавчої інформації, яка обмежується, в першу чергу, сумою географічних і історичних понять і явищ [1].

На думку С. Р. Тер-Мінасової, ефективність міжкультурного спілкування, окрім знання мови, залежить від умов і культури спілкування, правил етикету, знання невербальних форм вираження думки (міміки, жестів), наявності глибоких фонових знань і багато чого іншого [5, с. 34]. Подолання мовного бар'єру недостатньо для забезпечення ефективності спілкування між представниками різних культур, для цього потрібно здолати культурний бар'єр.

Так, протягом останніх десятиліть дослідження проблем навчання іноземних мов вийшли за рамки дискусій на методичному і лінгвістичному рівні. Теза про єдність мови і культури привела до виникнення цілої низки питань, серед яких можна виділити:

- як повинна реалізовуватися єдність мови і культури, в рамках якої ця мова виконує комунікативну функцію, під час навчання іноземної мови;

- як, вивчаючи мову, проникнути в культурний світ людей, які говорять цією мовою, орієнтуватися в ньому, правильно тлумачити моделі мислення та поведінки, що склалися;

- як правильно вибирати і корегувати власні стратегії поведінки, усвідомлюючи їх соціально-культурну обумовленість;

- як, знайомлячись з різними явищами культурного життя, отримувати і удосконалювати мовні знання.

Іншими словами, як, навчаючи іноземної мови, готувати одночасно до комунікації з носіями цієї мови та до міжкультурного спілкування. Аргументована відповідь на це

питання може дати лише цілісна концепція, що розглядає іноземну мову, перш за все, як засіб комунікації з іншою культурою та з її представниками. Ця концепція виходить з того, що збагнення світу іншої культури відбувається безпосередньо в самому процесі вивчення іноземної мови, оскільки сама мова – це лише засіб самовираження людей, які говорять нею. Їх спосіб життя і мислення, їх поведінкові норми і установки, їх матеріальний і духовний світ повинні стати невід'ємною частиною навчання іноземної мови. Основним завданням такого навчання є не лише хороша мовна підготовка, а також підготовка культурна, така, що співвідносить культурну самосвідомість тих, хто вивчає мову, з повагою до культурної самобутності носіїв мови, що вивчається. Ці два аспекти пов'язані між собою настільки органічно, що без знання і розуміння культури, яку представляє та або інша мова, неможливе й більш-менш задовільне знання цієї мови [6].

Вельми цікавим є феномен очікуваності культурної підготовленості від людей, які володіють іноземною мовою на високому рівні. При цьому, чим вищий цей рівень, тим більше очікується адекватна комунікативна поведінка, оскільки неусвідомлено передбачається наявність загальних знань про культуру.

Центральне місце в педагогічному процесі має зайняти формування здібності до участі в міжкультурній комунікації. Це особливо важливо зараз, коли змішення народів, мов, культур досягло небаченого розмаху і, як ніколи, гостро встала проблема виховання терпимості до чужих культур, пробудження інтересу і поваги до них, подолання в собі відчуття роздратування від надмірності, недостатності або просто несхожості інших культур. Саме цим викликана загальна увага до питань вивчення культури на заняттях з іноземної мови, як умови успішної міжкультурної комунікації [5].

В першу чергу йдеться про формування таких якостей особистості як відвертість, терпимість і готовність до спілкування. Відвертість – це відсутність упереджень до представників іншої культури. Дана якість дозволяє побачити в культурі країни, мова якої вивчається, незвичне, чуже. З відвертістю пов'язана здатність людини терпимо ставитися до проявів чужого, незвичного в інших культурах, готовність до міжкультурного спілкування, що є істотною складовою комунікативної компетенції і забезпечує активне спілкування з представниками інших соціо-культурних спільнот [1].

Дана система цінностей є однією з категорій культурного знання. У поняття культурного знання входить знання стилів, культурних кодів не лише вербального, але і невербального характеру; знання соціальних правил поведінки; соціальних інститутів, таких як освіта, релігія, соціальне забезпечення, культурні організації, історія, мистецтво і література, географія та доквілля [7].

Комунікативна культура є елементом загальної культури особистості і характеризується рівнем сформованості мовних навичок і умінь, що забезпечують мовну поведінку в побутових та професійних ситуаціях спілкування.

Педагогічна і соціальна практика свідчать про зростання інтересу до вивчення іноземної мови, що пов'язане з її роллю в суспільному та професійному житті кожної людини і потенційними можливостями у формуванні комунікативної культури.

І якщо ми прагнемо до співпраці та спільного устрою майбутнього світу, то нам просто необхідно зрозуміти особливості іншого менталітету, стилю життя та системи моральних цінностей. Адже відсутність взаєморозуміння обумовлена у меншій мірі наявністю помилок лінгвістичного плану, набагато більшою – стратегічними помилками в комунікації [7].

Таким чином, навчання іноземних мов, засноване на принципах інтеграції мовної та культурної підготовки, сприяє підвищенню ефективності процесу навчання іншомовної комунікації, формуванню особистісних якостей тих, хто навчається, дозволяючи їм успішно взаємодіяти з представниками країн, мови яких вивчаються.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гальскова Н. Д. Современная методика обучения иностранным языкам. – М.: АРКТИ, 2000. – 165 с.

2. Гальскова Н. Д., Яковлева Л. Н. Новый УМК по немецкому языку // Иностранные языки в школе. – 1998. – № 1. – С. 37-42.
3. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность. – М.: КомКнига, 2006. – 261 с.
4. Кларин М. В. Инновационные модели обучения в зарубежных педагогических поисках. – М.: Арена, 2004. – 222 с.
5. Терминасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация. – М.: Изд-во МГУ, 2004. – 352 с.
6. Kramsch C. Context and Culture in Language Teaching. – Oxford: Oxford University Press, 1993. – 304 p.
7. Kramsch C. Language and Culture. – Oxford: Oxford University Press, 1998. – 144 p.

М. В. Ткач, М. І. Ярошенко

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького*

ШЛЯХИ СТАНОВЛЕННЯ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ ГРАФІКИ

В сучасному мовознавстві під поняттям «графіка» розуміють частину науки про письмо, що вивчає накреслення літер та співвідношення між буквами і звукам [2, с. 241]. Основою будь-якої графіки є алфавіт. Алфавіт (також – азбука, абетка) – це система письмових знаків, які передають звукову форму слів мови символами, що зображають окремі звукові елементи [6, с. 40].

Розпізнають два різновиди письма – складове та буквенне. Прикладами складового письма можуть служити деванагарі (мови санскрит, хінді, маратхі, непальська), китайська та японська абетки. Точніше, у китайській та японській мовах діє принцип словесно-складового написання. Носії цих мов користуються ієрогліфами, які позначають як слова, так і склади.

Десь із середини 2-го тисячоліття до нашої ери існувало фінікійське письмо, яке було схоже на алфавітне лінійне консонантне письмо, що складалося з 22 знаків. Найдавніші пам'ятки цієї писемності зафіксовані у 13-10 ст. до н. е.

Вчені вважають, що три основні європейські алфавіти – грецький, латинський та кириличний – походять від фінікійського. До того ж, латинська та кирилична абетки розвинулися з грецької.

У 2-му тисячолітті до н. е. – 7-му ст. н. е. функціонувала арамейська мова, що належала до семіто-хамітської сім'ї. Сучасні арамейські діалекти простежуємо в Сирії, Ірані, Іраку та Грузії. Від арамейського письма походять сирійське письмо, єврейське квадратне, арабське, монгольське та інші.

Крім грецького, латинського та кириличного письма, давню історію мають арабська, єврейська, корейська, вірменська, грузинська графіки. Арабське письмо, приміром, розповсюджене в Західній Азії та Північній Африці. Існує з 4-го століття. Арабський алфавіт складається із 28 літер, що позначають приголосні та довгі голосні. Для позначення коротких голосних може використовуватися діакритичні (надрядкові та підрядкові) знаки. Арабське письмо читається справа наліво. Найпопулярнішими мовами, що користуються арабською графікою нині, є арабська, перська, пушту, дарі, урду.

Єврейське письмо обслуговує носіїв мов іврит та їдиш, мов сучасних євреїв, які мешкають як в Ізраїлі, так і на інших континентах Землі. Ця абетка має 22 знаки існує з 4-го століття до н. е.

Вірменське письмо створене близько до 406 року Месропом Маштоцем. Воно обслуговує вірменську мову, носіїв якої у світі налічується лише 7 мільйонів осіб. У вірменському алфавіті 39 літер.